

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РІЧКИ ДЕСНА

Гулова К., студентка гр. МПРТп-191

Науковий керівник: **Коваленко С.В.**, к.п.н, доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка»

Десна є найбільшою лівою притокою Дніпра і другий за розміром водозбірний басейн. Ріка Десна витікає з боліт на південних схилах Смоленсько-Московської гряди і протікає по двох країн, а саме України та Російської Федерації. Довжина річки становить 1130 км, із них в Україні 591 км. Площа водозбору становить 89 тис. км², із них на території України – 41,3 тис. км². Ріка бере початок поблизу м. Єльня на Смоленській височині та впадає в Дніпро за 10 км вище Києва, а саме від гирла. Найбільша притока Десни в межах України – р. Сейм довжиною 784 км та площею водозбору 27,5 тис. км². Значно їй поступаються річки Снов та Остер [1,2].

В басейні ріки Десни формується біля 22% поверхневого стоку ріки Дніпра. Басейн ріки Десна в межах України розташований на території Сумської, Чернігівської та Київської областей, в межах Російської Федерації на території Смоленської, Брянської та Курської областей.

На сьогоднішній день на річці Десна не побудовано дамб, немає водосховищ, каналів. Завдяки чому вона зберегла звивисте русло та заплаву такою, якою її створила природа. Але з часом ріка Десна починає «страждати», оскільки є ряд екологічних проблем, які цьому сприяють.

Так, на території Чернігівської області головними джерелами забруднення поверхневих водних об'єктів басейну Десни є підприємства комунального господарства, що становить 97,7 % від загального обсягу забруднення стічних вод. Також скид забруднених стічних вод здійснюють підприємства м'ясо-молочної промисловості, переробної промисловості тощо. Основними водокористувачами та забруднювачами басейну річки Десна є КП «Чернігівводоканал» м.Чернігів, КП «Бахмач-водсервіс» м.Бахмач, ТОВ «Бахмач-м'ясо» м. Бахмач, ЗАТ «Новгород-Сіверський сирзавод» м.Новгород-Сіверський. Державною екологічною інспекцією у Чернігівській області на скиді з комплексів очисних споруд у 2016 році зафіксовано перевищення встановлених нормативів на комплексах, які експлуатуються: КП «Господар» Варвинської селищної ради, КП «Чернігівводоканал» Чернігівської міської ради, КП ВКГ «Ічень» Ічнянської міської ради, КП «Бахмач-водсервіс» та КП «Куликівське ВУЖКГ» тощо. За оцінкою антропогенних навантажень за ступенем скидання забруднених недостатньо очищених зворотних та зливових вод, найбільшого навантаження зазнають малі річки басейну Десни – р.Білоус і р.Стрижень в м. Чернігів [3].

Чернігівська область на півночі межує з Брянською областю Російської Федерації. Тут формується 53% вод басейну ріки Десна. Підприємства Брянської області несуть небезпеку басейну ріки. Так джерелами негативного впливу на стан водних об'єктів басейну ріки Десна можуть стати ВАТ «Погарський м'ясокомбінат», ГУП «Погарські інженерні мережі» та Погарське МУЖКГ Брянської області. З початком функціонування заводу зі знищення хімічної зброї та могильника для поховання хімічних відходів в м. Почеп Брянської області виникає загроза стану ріки Судость, притоці ріки Десни. Також зі сторони Брянської області однією з екологічних проблем ріки Десна були фосфати, концентрація яких пару років тому значно перевищувала ГДК. Це було пов'язано із розробкою у Брянській області Російської Федерації родовищ фосфатидів. Згодом їх законсервували і вміст фосфатів у Десні прийшов до норми [4].

Щодо Сумської області, то на території області до басейну ріки Десна належать 70 річок, довжиною більше 10 км. Сучасний стан поверхневих водойм області характеризується антропогенним тиском суб'єктів господарювання, скидом недостатньо очищених стоків, що

щорічно надходить до них. Також причинами незадовільного стану річок є надходження без очищення зливових (талих) вод із значної території міст Суми, Ромни, Конотоп, Шостка та інші.

Основними причинами скиду забруднюючих вод є: неефективна робота існуючих каналізаційних очисних споруд, недостатня кількість очисних споруд каналізації. Також не сприяють поліпшенню екологічного стану водних об'єктів існуючі технологічні схеми водоочисних споруд, застаріла технологія очистки стічних вод, значна зношеність існуючих водопровідних і каналізаційних мереж тощо. Основними забруднювачами вод басейну ріка Десна є підприємства житлово-комунального господарства, які скидають до 86.0% недостатньо-очищених та неочищених стічних вод, в першу чергу це КП ВУВКГ м. Конотоп, який скидає в р. Езуч до 3,0 млн. м³ (НДО), ДП МОУ «Конотопський авіаремонтний завод «Авіакон» 0,144 млн. м³ (НДО), КП «Водоканал» м. Білопілля скидає в р. Вір 0,2 млн. м³ (НДО), КП «Аква-сервіс» м. Ямпіль в р. Івотка скидає 0,071 млн. м³ (НДО), КП «Буринь-аква» в р. Чаша скидає 0,081 млн. м³ (НДО), ПП «Водо-сервіс» м. Середино Буда скидають в р. Бобрик 0,049 млн. м³ неочищених стічних вод.

Також потужний вплив на її стан можуть спричинити такі підприємства КП ШКЗ «Зірка» м. Шостка, КП ВУВКГ м. Шостка, КП «Аква-Сервіс» м. Ямпіль, КП ВУВКГ м. Глухів, КП «Водоканал-Білопілля», ТОВ НВО «Червоний металіст» м. Конотоп, тов «Мотордеталь-Конотоп», ВАТ «Сумирибгосп» м. Конотоп та м. Глухів, Буринський завод СОМ м. Буринь, Кролевецький КХП м.Кролевець, ВАТ «Шосткинський завод хімічних реактивів» м. Шостка, ТОВ ЮВС «Віринський цукровий завод» смт. Жовтневе (Білопільський район) [3].

Природа також сприяє великій екологічній проблемі ріки Десна, це низький рівень води, що є наслідком цілої низки природних явищ. Влітку Головними причинами є мала кількість дощів восени та теплі зими без снігу із-за чого не може бути нормальна повноцінна повінь весною. Весняна повінь для річок басейну Десни є характерною фазою гідрологічного режиму. Саме тоді спостерігаються найбільші витрати води, що складають від 40 до 80 % річного стоку. Так у 2015 року Десну в деяких місцях можна було перейти вбхід. Наприклад, біля села Макошине Менського району, що не є нормою.

Отже, головними причинами значного забруднення ріки Десна є скид забруднених стічних вод, неефективна робота існуючих каналізаційних очисних споруд, недостатня кількість очисних споруд каналізації застарілість обладнання очисних споруд, несвоєчасне ведення ремонтних робіт, перевантаженість або недовантаженість очисних споруд, збої з енергопостачанням та природні явища тощо.

Список використаних джерел

1. Екологічна гідрологія України. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://sites.google.com/site/ecohydrologyinukraine/home/proekty/ocinka-stanu-ekosistemi-rusla-i-livoie-pritoki-desni-na-29-30-km-ta-rozrobka-rekomendacij-sodo-zabezpecenna-ieie-normalnogo-funkcionuvanna-v-proektnih-umovah>
2. Енциклопедія сучасної України. [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=26305
3. ПОДЕСІННЯ. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://pryroda.in.ua/podesinnya/ecology/dzherela-zabrudnennya/>
4. Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2016 рік. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://menr.gov.ua/files/docs/Reg.report/%D0%94%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%8C%20%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B3%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%202016.pdf>